

قوربانياني ئىنڧال طەشىن نىن بە داھاتوو

Author: Frman Abdul-Rahman

كەسوكارى ئىوانىي كەبوونىتە قورباني قەسابخانەكانى سوتاي عىراق، ھەست دەكەن كەئەم سەردەمە سىياسىيە نوصىيە دادئەروەرى و مافەكانيان بەدى ناھىنصت.

سال لەبەر تىشكى خۇردا بە خەمبارىيەوۋە دانىشتىبوو، قوولې ھىللە خىزىبوۋەكانى نوصىيەوانى نىشانىي تىزىدىياو ناسۇرەكانى 71 دىيانى ئىسۋە دىاربوو

موخەممەد تەنھا كەسى رىزىلاربووي نوصو خىزانە 9 نەفەرىيەكەتەي. ئىو ئىنچ كور و دوو كىز و دىنەكەي، لە ھەلەمەتە بەد ناوۋەكەي ئىنڧالەكاندا كوزران، كاتىك كەھىزەكانى سوتاي سەدام حوسىن لە سالى 1988 لەسەرانسەرى كوردستانى عىراقدا ئىنڧامىاندا

موخەممەد مانىلې رابىروو دەنلې بە "بەلص" دا بەمەبەستى قىبولكردى دەستورى عىراق، كە ھەندىك بىروايان واپە ئىمە سەرتەپەكەي زۇر طىرنىتە بۇ ئىو وولانئەي كە جەنط وىرانى كىردوۋە. بەرھەرحال موخەممەد بىش وەك ھەرتە قوربانيەكەي دەستى ئىنڧال، ھىوايەكەي كەمى ھەيە بەوۋەي كە دەستور ياخوود سىستىمى سىياسىي نوصىيە عىراق ھىض طۇرانكارىيەكەي ئىوتۇ بەسەر دىانيدا بەھىنصت.

موخەممەد وتى "من دەنلم دا بە-بەلص،- سونىكە سەركردە سىياسىيە كوردەكانمان داوايان لىكردىبوون كە دەنط بەدىن "ھەروۋەھا و تىشى " بە بەشدارىكردن لەم رىفراندۇمەدا من تۇلەي خۇم لەو بە عىسەيە عەرتەبانە دەسەنمەوۋە كە ھەموو خىزمو كەسوكارو ئىنڧامانى خىزانەكەيان كوشتىم. كەسى ئىوان ھىشتا ئاپانەووست عىراقىكەي ئازادو جىطىر دابمەزىت

لەكانى ھەلەمەتە ئىنڧالدا، ھىزە عىراقىيەكان ھەستان بە ئىنڧامانى قەتلوعام و ئىعدام كىردىكەي زۇرو ھەروۋەھا سەكەي كىمىياويان دى دانىشتووانە كوردەكانى سەندىن طونىو شارۇسكە بەكارھىنا. لەو ھەلەمەتەنەدا زىاد لە 100000 كەسى تىادا كوزرا، يان بص سەروشوسن بوون كە حسابى مردويان بۇ دەكرىت

نەزىكەي 182000 كوردى مەدەنى و بص سەك بص سەرو شوون كران و نىردىران بۇ بىيانى نوطىرەسەلمان لە باشورى عىراق. رىكخراوي ساودىرى مافى مرۇط ئىم ھەلەمەتەنەي بە "ئىشلىكارىيەكەي ئابىروپەرانەي مافى مرۇطى" ناوۋەد كىرد، وە ھەروۋەھا نەزىكەي 2000 طوندىش روخىنراوۋە

رىزمى ئىشوو، رىزىلاربووانى ھەلەمەتەكەي ئىنڧالى بەزۇر لە شارىكەي تاپىتە دروستكاروي زۇرە ملصدا كە ئىسى دەوتىرتىت- . سىموود(كە بەماناي خۇراطىرى دىت) لە ئارىنطاي سىلمانى نىشتە جىكرد

ئەمرۇ رىزىلار شارۇسكەيەكەي زۇر ھەزارەو خانوۋەكانيان لە قورودا و بەرد دروستكاروۋە. زۇرىيە دانىشتووانەكەي ناتوان بىطەرىنەوۋە بۇ لادىكانيان كە سوتىنرابوون و ئىستىش مىنىكى زۇرى تىدا رىزىلاروۋە

لەبەر ئىوۋەي كە ھەلەمەتەي ئىنڧال زۇرىيە ئىوانى كىردىبوۋە ئامانچى خۇي، ئىستى زۇرىيە دىان بە تەنھا ماونەتەوۋە خەرىكى راتئىراندى كارەكانى مالىۋەبانى. لەوكانەي كە باروۋىخى ئابوورى خىرات بوو، كاركردى لە نوصو كىلپتەكانى دەوربەردا زۇرىيە كارى ئىوانى دابىن دەكرد

دەسەلانى ناوخۇبى ھەندىك يارمەتى ئىشلىكەشكردون، وەزارەتى مافى مرۇط لە ئىدارەي سىلمانى، مانطانە بىرى 150000 دىنارى عىراقى بۇ 8500 خىزانە بىروۋەتەوۋە

دەمىراستەكانى نەوۋەي بەجىماوي ئىنڧال، داواي قەرتەبووي دارابى و بەرتەسى دىان ئىنانى تىزىدىياي ئىنڧال بە تىزىدىيايەكەي مرۇبى لە حكومەتى عىراقى دەكەن. سەند كەسىكى كەمىش بىروايان واپە كە طوص لەداواكارىيەكانيان بىطىرتىت

ئەحمەد سەئى سەئى، ئەمەن 26 سال، وتى " ئىمە دەزانىن كە كەسوكارە كانمان مردوون " وە وتىشى " داوا لە حكومەتى عىراقى دەكەين كە زەرە كانمان بۇ بىدصرىت

بەئىقى قىسە كۆمىسيۆنى بالاي سەرىبە خۆي هەلبەردنە كان، زۆرىبە دانىشتوانى ئەوشارۆزكەبە دەنطيان بە " بەئىقى " داوا بە دەستور، وە رىسەبە لە 99% دەنطەرانى ئەو ئارزىبە دەستوربان ئەسەند كەردووە. بەلام زۆرىبە دانىشتوانى رىزطارى بەطومانن لە وەئى ئىكەتەئى ياساىي نوصى حكومەتى عىراقى يان هەولە كانى بەرەو دىموكراسىبەت هىبى مافىكان بۇ دەستەبەرىكات

لە دەستورەكەدا هىبى باسى قەربووى داراىي و ئىشكە شىكرىنى هاوكارى بۇ قوربانىانى ئەنقالى نەكراو، وە تا ئىستاش ئەرلەمان باسى ئەو كىشەبەئى نەكردووە. قوربانىە كانى ئەنقال برىاىان بە سىياسەتە دارە كان نىبە، بەتابەبە بە عەربە سوبونە كان كە وەئىشكە بوو حكومى عىراقىان دەكرد، هىبى هاوسۆزىبە كىان نىبە بەرامبەر يان ئەنانت نامادە شىبن دان بە تراذىبەكەبەندا بنصن

مەنسور حەمەكەرىم، بەرىسەبەرى كاروبارى قوربانىانى ئەنقال لە وەزارەتى مافى مرؤط لە سىلمانى وتى كە ناوى هەمو بىس سەرو ئىسەنە كانى ئەنقال و شەرى عىراق-ئىران و جەنطى كەنداوى 1991، هەمووى خراونەتە نوصو فاىل و لەو زەرتەتى مافى مرؤطە لە بەغداد

رىسواز ساىبر، ئەمەن 32 سال كە ئافەرتە مائەووبە وتى " ئومىدسىكى كەمەبەبە دەستور " وە وتىشى " ئەئى هىبى زەمانەتسىك " هەبەبە بۇ ئەووبە كە حكومەتى نوصى عىراق جارىسىكە قەتلى و عاممان نەكانەو؟

مەنسور حەمەكەرىم وتى " عەقلىبەئى سەردەمى سەدام هەششەن لە لای زۆرىك لە عەربە سوبونە كاندا ماو " وە هەروەها وتىشى " لەبەر ئەو ئەمەن طومانمان هەبەبە لەووبە كە حكومەتى عىراقى نوصو بىتوانىت لە داهاوودا زىانسىكى باشتر بۇ كەسوكارى " . قوربانىانى ئەنقال داىبن بكات

خونىسە كاكە برا، ئەمەن 53 سال كە ئافەرتە مائەووبە وتى " دوو كورەكەم لە كارەسانى ئەنقالدا لە دەست داو " ئەنانت لەطەل داىبىكرىنى سەدامدا، ئەو هىواى بۇ خواستووە، هەششەن بىس هىواىبە لەووبە كە قوربانىانى ئەنقال و كەس و كارەكانىان لە داهاوودا مافى " خۇيان وەرىبەرتەو يان قەربووبان بىرستەو

خونىسە وتىشى " هىبى ئومىدسىكىم نىبە لە عىراقدا " وە " ئىستە سەدام لەسەر حكوم لارىا، بەلام هەششەن ئىمە لەم ئوردووا زۆرە " . ملىبانەدا دەزىن كە رىسىمى ئىشوووى بەعس بەزۆر تىاىدا نىشەجسى كەردووبن

بەلام هەششەن هەندىك تروسكايىبەك ئومىدىان ماو. ئەحمەد سەئى سەئى وتى " هەموو شىتسىك بە رووخانى سەدام كۆتابى هاووبە، وە لەو كەنەووبە كە كوردسىك بووبە سەروك سەردەمىكى نوص دەستى ئىكردووە " هەروەها وتى " ئەو ئەمەنى دلىبا " . كەردووبە لەووبە كە كور جارىسىكى دى زەلىل نابىستەو

ە. لە سىلمانى IWPR فرمان عەبدول رەحمان رۇذنامە نوصسىكى راهىنراوى

Location: [Iraqi Kurdistan](#)
[Iraq](#)
[Iran](#)

Source URL: <https://iwpr.net/ku/global-voices/%D9%82%D9%88%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7%D9%86%D9%8A-%D8%A6%D8%A9%D9%86%D9%81%D8%A7%D9%84-%D8%B7%D8%A9%D8%B4%D8%A8%D9%8A%D9%86-%D9%86%D9%8A%D9%86-%D8%A8%D8%A9-%D8%AF%D8%A7%D9%87%D8%A7%D8%AA%D9%88%D9%88>